

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Розглянуто поняття і розвиток інформаційної структури, її складові і правове регулювання в Україні, досягнення результатів впровадження Національної програми інформатизації. Запропоновано авторське бачення основних цілей автоматизації. Розглянуто роль держави у формуванні інформаційної інфраструктури. Визначено низку регулятивних і заохочувальних дій, які максимально сприяють розвитку підприємництва в галузях інформаційних технологій.

Ключові слова: інформатизація, інформаційна інфраструктура, національна програма інформатизації.

Для України як країни з перехідною економікою надзвичайно важливим чинником завершення ринкових перетворень і забезпечення сталого розвитку є зміцнення всіх типів інфраструктур суспільного виробництва. Особливе місце тут належить Національній інформаційній інфраструктурі (НІІ), яка покликана забезпечити створення єдиного інформаційного простору України як цілісної держави, поглиблення процесів інтеграції країн СНД, послідовне входження України в європейську та глобальну інформаційну інфраструктуру.

Згідно зі Стратегією розвитку інформаційного суспільства в Україні, інформаційна інфраструктура – сукупність різноманітних інформаційних (автоматизованих) систем, інформаційних ресурсів, телекомунікаційних мереж і каналів передачі даних, засобів комунікацій і управління інформаційними потоками, а також організаційно-технічних структур, механізмів, що забезпечують їх функціонування [9].

Розвиток інформаційної інфраструктури України багато в чому визначається сучасним рівнем розвитку вітчизняної індустрії інформатизації.

Основні цілі інформатизації впливають із загальної стратегії економічних реформ в Україні, визначаються загальною потребою інтенсивного розвитку Національної інформаційної інфраструктури, яка повинна охоплювати різноманітні сфери життя і діяльності суспільства. Тому розвиток інформатизації повинен бути скерований на досягнення таких цілей:

- істотне підвищення рівня повноти, оперативності та доступності різноманітних форм і видів інформації для кожного громадянина України;
- якісне поліпшення інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності системи державного управління;
- кардинальне перетворення системи інформаційно-маркетингового забезпечення суб'єктів господарської діяльності усіх форм власності;
- всебічне використання потенційних можливостей інформаційних технологій систем і мереж для повномасштабного вирішення соціальних і гуманітарних проблем, зокрема для удосконалення системи освіти, охорони здоров'я, розвитку науки, культури, мистецтва;
- активізація діяльності в системі міжнародного інформаційного обміну в інтересах розвитку політичних, економічних, соціальних і гуманітарних зв'язків;
- забезпечення належного рівня інформаційної безпеки та захисту інформації.

Для досягнення цих цілей формування державної політики інформатизації повинно базуватися на таких принципах:

- презумпція відкритості та загальнодоступності інформації;

- забезпечення конституційних прав та свобод кожного громадянина у інформаційній сфері;
- збалансованість прав і обов'язків, інтересів і відповідальності суб'єктів сфер інформації, інформатизації та інформаційної безпеки та законодавче закріплення певних функцій держави у цих сферах;
- гармонізація національного законодавства з міжнародним правом.

Закон України "Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки", прийнятий 2007 р., серед основних стратегічних цілей розвитку інформаційного суспільства в країні визначає розвиток Національної інформаційної інфраструктури (НІІ).

Інформаційна інфраструктура (ІІ) становить сукупність: електронних інформаційних ресурсів (ЕІР); автоматизованих інформаційних систем (АІС) як засобів збирання, виробництва, нагромадження, оброблення, збереження та розповсюдження інформації; засобів доставки ЕІР до користувачів і забезпечення інформаційного обміну (лінії та засоби зв'язку, мережі телекомунікацій); відповідних інституційних складових (обчислювальні центри, інформаційні агенції, оператори та провайдери тощо); системи забезпечення ІІ, що включає засоби нормативно-правового, економічного забезпечення, стандарти, інструктивні матеріали та документацію; системи підготовки кадрів і людини як активного фактору впливу на інформаційний простір.

У цьому загальноновизнаному переліку складових інформаційної інфраструктури доцільно виокремити основні, головні компоненти, що визначають рівень розвитку Національної інформаційної інфраструктури.

Вочевидь, у сучасних умовах насамперед мова має йти про автоматизовані інформаційні системи та системи телекомунікацій. Власне кажучи, всі інші складові так чи інакше пов'язані із множиною АІС різних рівнів і масштабів, які на сьогодні впроваджені або створюються в більшості установ, підприємств і організацій, та поєднуються системами телекомунікацій. Різні дослідницькі агенції під час проведення ранжирування електронної готовності (e-readiness) країн світу на перше місце ставлять саме рівень зв'язності та розвитку технологічної інфраструктури (Connectivity and technology infrastructure).

Прикладом важливості цієї сфери може слугувати створення в Україні в 90-х рр. минулого століття в умовах обмеженої цифровізації зв'язку, недостатності широкопasmових оптоволоконних ліній та слабкого розвитку національного сегменту Інтернету системи масового розповсюдження інформації каналами телевізійного мовлення "Все-Всім", що зіграла важливу роль у забезпеченні доставки великих обсягів інформації широкому колу користувачів [8].

На сьогодні завдяки стрімкому розвитку технологій, зокрема радіодоступу, лібералізації ринку телекомунікацій та провайдерства Інтернету, доступності широкого спектра засобів інформаційних технологій можна вести мову про те, що в галузі автоматизації різних сфер діяльності та забезпечення зв'язності в країні йдуть динамічні процеси розвитку в бік розбудови сучасної технологічної схеми НІІ, що дасть змогу вирішувати різномасштабні завдання щодо інформаційного обміну та доступу до інформаційних ресурсів [6, 7].

Закон України "Про Національну програму інформатизації" визначає загальні засади формування, виконання та коригування Національної програми інформатизації.

Національна програма інформатизації (НПІ) – це комплекс взаємопов'язаних окремих завдань (проектів) інформатизації, спрямованих на реалізацію державної політики та пріоритетних напрямів створення сучасної інформаційної інфраструктури України за рахунок концентрації та раціонального використання фінансових, матеріально-технічних та інших ресурсів, виробничого і науково-технічного потенціалу держави, а також координації діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій усіх форм власності і громадян у сфері інформатизації [5].

Головною метою Національної програми інформатизації є створення необхідних умов для забезпечення громадян та суспільства своєчасною, достовірною та повною інформацією шляхом широкого використання інформаційних технологій, забезпечення інформаційної безпеки держави.

Національну програму інформатизації було розроблено зусиллями великого колективу учених і фахівців під керівництвом Національного агентства з питань інформатизації при Президентові України. Програму затверджено Верховною Радою України.

У 2011-2012 рр в рамках виконання НПІ, зокрема за рахунок коштів бюджетних програм з інформатизації органів державної влади, були отримані такі результати зі створення та розвитку електронних інформаційних ресурсів:

- інтеграція існуючих систем моніторингу інформаційних ресурсів Інтернету;
- створення Національної системи електронного інформаційно-бібліотечного ресурсу "Електронна бібліотека";
- створення автоматизованої інформаційної системи "Музейні фонди України" розроблено програмне забезпечення "Сервер віртуальних експозицій";
- створено програмне забезпечення ведення Державного земельного кадастру;
- Мінпраці завершено створення системи Єдиного державного автоматизованого реєстру осіб, які мають право на пільги, зокрема, реалізовані можливості аналізу стану та динаміки змін чисельності пільговиків, змін вартості пільг різних видів, аналізу розрахунків за надані пільги, формування бюджетної пропозиції для забезпечення фінансування, моделювання та планування нововведень з питань реформування пільг, аналіз впливу змін законодавства щодо надання пільг;
- створено Центральний банк даних з проблем інвалідності та проведено модернізацію Центрального сховища даних Мінпраці;
- Держслужбою спецв'язку та захисту інформації розроблено технічний проект комплексу апаратних засобів Реєстру інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем органів виконавчої влади та підприємств, організацій, що належать до сфери їх управління, а також технічне завдання та технічний проект на модернізацію комплексної системи захисту інформації Реєстру інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем органів виконавчої влади, та підприємств, організацій, що належать до сфери їх управління з програмним комплексом;
- Держводгоспом проведено державний моніторинг поверхневих вод, ведення водного кадастру, паспортизацію та управління водними ресурсами.

Концепція Національної програми інформатизації є невід'ємною частиною Національної програми інформатизації та включає характеристику сучасного стану інформатизації, її стратегічні цілі та основні принципи, очікувані наслідки реалізації цієї Програми.

Кабінет Міністрів України щорічно формує та подає на розгляд Верховної Ради України Доповідь про стан інформатизації в Україні.

Головною умовою формування інформаційної інфраструктури повинна стати політика держави, яка має стимулювати її розвиток. З одного боку держава повинна проводити активну політику та безпосередньо фінансувати проведення процесів автоматизації в таких основних державних органах (наприклад, органах статистики, казначействі та податковій службі), та одночасно сприяти розвитку інформаційних інфраструктур, що забезпечать підтримку розгортання банківської справи та страхування. З іншого боку, внутрішня політика держави повинна максимально сприяти розвитку підприємництва у галузях інформаційних технологій через низку регулятивних та заохочувальних дій.

В останньому випадку політика повинна бути спрямована на проведення таких заходів:

- зменшення податкового тиску на інформаційні підприємства, які надають інформаційні послуги вітчизняним товаровиробникам, оскільки чинна податкова система не враховує особливі умови створення і реалізації інформації;
- регулювання фінансових потоків, спрямоване на полегшення доступу інформаційних підприємств до джерел фінансових коштів, цілеспрямоване субсидювання з бюджету за рахунок здійснення програм надання пільгових позик, залучення приватного капіталу;
- застосування найбільш прогресивних форм цільового кредитування за мінімальними ставками, застосування його інвестиційного потенціалу банків, іноземних та вітчизняних кредиторів;
- активне використання інвестиційного потенціалу банків, іноземних та вітчизняних кредиторів для формування трудового потенціалу;
- здійснення антімонопольних заходів, тому що відсутність державного регулювання взаємовідносин на ринку інформаційних послуг сприятиме його монополізації з боку потужних зарубіжних організацій [3].

Література

1. Драч І. Інформаційна політика України: Доп. на Міжнар. конгресі у Києві "Інформаційне суспільство в Україні – стан, проблеми, перспективи" // Українські проблеми. – 2000. – № 20. – С. 103-107.
2. Журавський, В.С. Україна на шляху до інформаційного суспільства / В.С. Журавський, М.К. Родіонов, І.Б. Жилиєв / за заг. ред. М.З. Згуровського // Національний технічний ун-т України "Київський політехнічний ін-т". – К. : Вид-во "Політехніка", 2004. – 482 с.
3. Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика / Ю.М. Бажал, Л.І. Федулова, В.П. Александрова та ін.; ред. Л.І. Федулова // НАН України; Ін-т екон. прогнозування. – К. : Вид-во "Основа", 2005. – С. 56-71.
4. Інформаційне суспільство. Шлях України. – К. : Вид-во "Лібра", 2004. – 290 с.
5. Закон України "Про Національну програму інформатизації" від 04.02.1998 № 74/98-ВР.
6. Нестеренко О.В. Єдина державна система електронних інформаційних ресурсів / О.В. Нестеренко // Науково-технічна інформація : наук.-практ. інформац. журнал. – 2003. – № 4. – С. 3-9.
7. Нестеренко О.В. Реалізація шляхів доступу до системи електронних інформаційних ресурсів органів державної влади / О.В. Нестеренко // Науково-технічна інформація : наук.-практ. інформац. журнал. – 2004. – № 3. – С. 3-10.
8. Петров В.В. Автоматизированные системы массового распространения информации / В.В. Петров, А.В. Нестеренко. – К. : Вид-во "Наук. думка", 1993. – 132 с.
9. Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні/схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р., № 386-р.

Бондаренко О.В. Состояние и перспективы развития национальной информационной инфраструктуры

Рассмотрены понятие и развитие информационной структуры, ее составляющие и правовая регуляция в Украине, достижение результатов внедрения Национальной программы информатизации. Предложено авторское виденье основных целей автоматизации. Рассмотрена роль государства в формировании информационной инфраструктуры. Определен ряд регулирующих и поощрительных действий, которые максимально содействуют развитию предпринимательства в отраслях информационных технологий.

Ключевые слова: информатизация, информационная инфраструктура, национальная программа информатизации.

Bondarenko O.V. Status and prospects of development of the national information infrastructure

In the article a concept and development of informative structure, its constituents and legal adjusting, is resulted in Ukraine, achievement of results of introduction of the national program of informatization. Author vision of primary purposes of automation is offered. The role of the state is considered in forming of informative infrastructure. Certainly row of regulative and encouraging actions which maximally assist to development of enterprise in industries of information technologies.

Keywords: informatization, informative infrastructure, national program of informatization.

**6. ОСВІТЯНСЬКІ ПРОБЛЕМИ
ВИЩОЇ ШКОЛИ**

УДК 336.01(091):33.012.23

Доц. І.Г. Блазун, канд. екон. наук;
магістрант М.-Х.І. Козут; магістрант Л.А. Склярська – Львівський ДУВС

**ГЕНЕЗИС ТА ЕВОЛЮЦІЯ ФІНАНСІВ У РИНКОВОМУ
ЕКОНОМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ**

Висвітлено в історичній ретроспективі основні етапи становлення та розвитку фінансової науки. Окреслено значення та роль класичних і неокласичних наукових підходів на різних стадіях соціально-економічного розвитку суспільства. Визначено перспективні напрями розвитку фінансової теорії та практики в постіндустріальному суспільстві.

Ключові слова: фінанси, фінансові відносини, фінансова наука, фінансова думка, фінансова теорія, державні доходи, державні видатки.

Постановка проблеми. Основним атрибутом держави, що використовується в ринковій економіці і за допомогою якого здійснюється розподіл вартості ВВП і національного доходу, є фінанси. На різних етапах суспільного розвитку змінювалися, розвивалися та удосконалювалися форми організації фінансових відносин, прагматична комбінація яких значною мірою ґрунтувалася на відповідній системі наукових знань і поглядів. Фінансова наука на зразок інших наук зародилася із практики і як система знань пройшла тривалу еволюцію. На зорі цивілізації економічні погляди, враховуючи й фінансову їх складову, викладалися у філософії. З виокремленням від філософії політичної економії вчення про фінанси ввійшло до складу останньої. Лише у другій чверті XIX ст. фінанси набули статусу самостійної галузі наукових знань.

Динамічність фінансових явищ і процесів, зумовлених необхідністю регулювання економічних чинників, визначає актуальність наукових досліджень у сфері фінансів із подальшим розширенням їх предмета.

Стан дослідження. Огляд навчальної та наукової літератури, де висвітлено питання розвитку фінансової науки в історичній ретроспективі, засвідчив про неабиякий науковий інтерес до вивчення цієї проблематики. Значну увагу приділено вказаному напрямку досліджень у роботах О. Василика, В. Ковальова, В. Опаріна, Г. Поляка, В. Пушкарьової, М. Романовського, В. Федосова, С. Юрія та низки інших вчених-фінансистів України та Російської Федерації. Вивчення праць згаданих науковців засвідчило, що вони емпірично розглядають історичні аспекти становлення та розвитку фінансової науки як однолінійний процес, що передбачає вищість кожної наступної суспільно-економічної формації над попередньою. Водночас незначну увагу приділяється діалектичному підходу щодо диференціації цивілізацій за ступенем розвитку та якістю життєдіяльності, які формуються під впливом технічних і політичних чинників.

Метою наукового дослідження є ретроспективний аналіз і теоретична концептуалізація основних положень фінансової науки на різних етапах суспільного розвитку та визначенні їх ролі у забезпеченні ефективного функціонування ринко-